

Podobieństwo losu Republiki Rzymskiej i Pierwszej Rzeczypospolitej

5 września 2011

Podobieństwo losu Republiki Rzymskiej i Pierwszej Rzeczypospolitej Polskiej polega na rządach reprezentatywnych i na roli fortun magnackich w upadku rządów republikańskich. Pamiętam jak historyk amerykański Dr E. Michael Jones dyskutował ze mną na temat tego podobieństwa, po przeczytaniu moich książek angielskich: „Ilustrowana historia Polski” [1] oraz „Żydzi w Polsce: Rozwój parlamentu żydowskiego od 'Congessus Judaucus' w Lublinie do Knessetu w Izraelu”[2].

Dr Jones przygotowywał swe monumentalne dzieło pod tytułem „Duch rewolucyjny Żydów i jego wpływ na historię świata”[3] i powiedział, że uważa, że „Historia Rzeczypospolitej jest jak historia Republiki Rzymskiej pisana mniejszymi literami”. Podkreślił specjalnie rolę latyfundiów w upadku Republiki Rzymskiej podobną do roli fortun magnackich w Polsce. Działo się od czasu, kiedy zamiast przysłowia „Polska nie rządem, ale cnotą stoi” zaczęto mówić, że niestety „Polska nierządem stoi”.

Upadek moralny rozpoczął się w ostatnich latach „Złotego wieku Polski” po roku 1589, kiedy zalegalizowano prawo do wyłącznego dziedziczenia spadku przez najstarszego syna zamiast jak dotąd obowiązującego prawa spadkowego, na mocy którego majątek rodziców był dzielony na wszystkich synów i córki. Jednocześnie, zwłaszcza tam gdzie wpływy Kościoła katolickiego były słabsze, szerzył się system z góry płatnych dzierżaw w ramach arendy kontrolowanej przez Żydów – Arendarzy, którzy pomagali budować fortuny magnackie za pomocą wykupywania majątków od szlachty średniej, która stanowiła „klasę średnią” demokracji szlacheckiej i która wcześniej uczyniła Izbę

Poselską najwyższą władzą w Polsce od 3 maja 1505 roku do 3 maja 1791 roku. Niestety od końca Złotego Wieku Rzeczypospolitej w XVI wieku nastąpił Złoty Wiek Magnatów w XVII wieku.

Szlachta bez ziemi nie traciła praw obywatelskich i często stawała się „szlachta gołota”, czyli z ukraińska „hołota”, która była posłuszna „maszynom politycznym” magnatów i głosowała w Izbie Poselskiej według ich poleceń. Równocześnie słabością Rzeczypospolitej było dopuszczanie cudzoziemców do kandydowania w wyborach na tron polski, co legalizowało finansowanie powszechnych wyborów w Polsce przez rządy obcych państw na szkodę Rzeczypospolitej Szlacheckiej, która stworzyła pierwszą demokrację w nowożytnej Europie, drugą po starożytnej demokracji w Republice Rzymskiej.

W geopolitycznej sytuacji Polski upadek Rzeczypospolitej miliona szlachty polskiej podstawowo był spowodowany przez polską wersję latyfundiów w rękach magnatów, którzy więcej troszczyli się o swoje fortuny niż o dobro ojczyzny. Dało to szansę chciwym sąsiadom do dokonania zbrodni rozbiorów Polski i zniszczenia państwa polskiego. Natomiast latyfundia rzymskie stworzyły potężne Imperium Rzymskie, które dominowało cały region Morza Śródziemnego przez następnych kilka wieków.

Rola Jana Sariusza Zamoyskiego (1542-1605), Kanclerza Wielkiego Koronnego i Hetmana Wielkiego Koronnego miała wielkie znaczenie w momencie tworzenia Pierwszej Republiki Polskiej po śmierci Króla Zygmunta Augusta w roku 1569 oraz za czasów panowania Króla Stefana Batorego. Wcześniej Zamoyski był rektorem uniwersytetu w Padwie i autorem broszury o Senacie Rzymskim, w której wykazywał podobieństw Polskiej Rzeczypospolitej Szlacheckiej do Republiki Rzymskiej. Przyczynił się on do ustalenia wolnych powszechnych wyborów na tron polski zwanych „Viritim”, w których to wyborach mógł kandydować każdy dorosły mężczyzna spośród mas szlachty polskiej posiadających pełne prawa obywatelskie. Kanclerz Zamoyski bezskutecznie zainicjował ustawę na mocy której każdy

kandydat na tron polski musiał być urodzony na terenie Rzeczypospolitej.

Jan Zamoyski pomógł Zygmuntowi II Wazie zdobyć tron polski, co niestety uwikłało Polskę w walkę króla polskiego o tron szwedzki i spowodowało Polsce fatalne skutki w czasie zagrożenia przez Imperium Ottomańskie. Kiedy Zamoyski dowiedział się że Zygmunt II spiskuje z Habsburgami, zwolennikami absolutyzmu i oferuje Habsburgom koronę polską w zamian za tron szwedzki, wówczas Zamoyski bezskutecznie próbował zdetronizować króla Wazę. Zamoyski stał się jednym z najbogatszych magnatów i miał kolosalny zarobek roczny 200 000 dukatów oraz prywatną armię 4000 piechoty i 2000 jazdy. Ordynacja Zamojska przetrwała do 1944 roku. Stało się to w czasie zarządzania jej przez piętnastego z kolei ordynata. Jan Zamoyski był kanclerzem wielkim oraz hetmanem wielkim koronnym z nominacji Króla Stefana Batorego.

Jan Zamoyski ufundował w roku 1580 „idealne miasto” Zamość zbudowane według planów Bernarda Morando oraz Akademię Zamojską w 1594 roku, jako czwarty uniwersytet w Polsce, który został znizowany do rangi liceum w 1784 roku, a obecnie funkcjonuje jako „Liceum Ogólnokształcące imienia Jana Zamoyskiego”. Jan Zamoyski jest przykładem magnata-patrioty polskiego. Niestety, w historii Polski właściciele fortun magnackich odegrali podobną rolę w upadku Rzeczypospolitej, jaką odegrali właściciele latyfundiów rzymskich w upadku Republiki Rzymskiej zwanej „Res Publica” czyli „Rzeczpospolita” po łacinie.

Autor: Iwo Cyprian Pogonowski

Źródło: [Niezależny Serwis Informacyjny](#)

PRZYPISY

[1] „Ilustrowana Historia Polski” („Poland: An Illustrated History”), Hippocrene Books, New York 2000

[2] „Żydzi w Polsce: Rozwój Parlamentu żydowskiego od 'Congessus Judaicus' w Lublinie do Knesetu w Izraelu”, („Jews

In Poland: Rise of the Jews from 'Cogressus Judaicus' jn Poland to the Knesset in Israel") New York 1993

[3] „The Jewish Revolutionary Spirit and Its Impact on World History", Fidelity Press, South Bend, Indiana 2008